

I–V⁴. Prepise sta izdelala Ivan K. Tkaličič s sodelavci in Josip Gelcich. Izdaja je danes žal zastarela zaradi nezanesljive transkripcije, izpuščenih delov teksta in drugih pomanjkljivosti. V 50. letih 20. stoletja je ta projekt znova obudil Mihajlo Dinić, ki je pod okriljem Srbske akademije nauka i umjetnosti nadaljeval z izdajanjem sklepov svetov. Zapisnike je izdal v dveh zvezkih. Prvi začenja z letnico 1379 (takrat se končajo »reformationes« v seriji JAZU Monumenta Ragusina), drugi pa konča s koncem leta 1389.⁵ Dinićeva izdaja zapisnikov je mnogo boljša od prejšnje, vendar se ni držal izvorne strukture, temveč je sklepe vseh treh svetov razvrstil po kronološkem principu.

Kot je v uvodu zapisala soavtorica nove izdaje sklepov dubrovniških svetov Nella Lonza, je bil zvezek pripravljen za objavo v dveh fazah. Prvo fazo je opravil Zdravko Šundrica, drugo pa ona. Med obema fazama je nekaj desetletij, ki predstavljajo plod dela dveh avtorjev, ki se nista nikdar srečala, niti poznala. Vendar je rezultat ta, da je delo opravljeno po najsodobnejših metodah izdajanja tovrstnih virov ter bi bil Zdravko Šundrica gotovo zadovoljen s strokovno neoporečnim pristopom soavtorice. Nella Lonza nas v uvodu podrobneje seznaja s svojimi odločitvami glede transkripcije tekstov za tisk, pri čemer je upoštevala kritične pripombe na predhodne izdaje »reformationes« ter se primerjalno oprla na podobne izdaje tekstov v mestih na področju Dalmacije in Italije. Zapisnike svetov so pisali kancelarji, ki so bili na podlagi razpisov sprejeti v državno službo. Na podlagi rokopisov je ugotovila, da so zapisnike, ki so objavljeni v predstavljeni knjigi, pisali trije kancelarji. Zapisniki svetov so do 18. stoletja pisani v latinščini. Iz zapisnikov dubrovniških svetov, ki so predstavljali original, so pomembne sklepe trajnega pomena in splošnega značaja prepisovali v posebne zbirke dubrovniških zakonov in predpisov. Zakoni in uredbe, ki so izšli do leta 1460, so bili vpisani v t. i. Zeleno knjigo (*Liber viridis*), od leta 1460 do propada republike pa v t. i. Rumeno knjigo (*Liber croceus*).⁶ Razpoznaven je pri odločanju in glasovanju za posamezne predloge ustaljen poslovnik. V teh zapisnikih prihaja do izraza pristojnost posameznih svetov. Pristojnosti svetov pravzaprav niso bile urejene s predpisi, temveč so pogosto temeljili na ustavni praksi, ki se je postopoma oblikovala. Iz posameznih primerov je razvidno, da pristojnosti niso bile strogo razdeljene, temveč se posamezni primeri usmerjajo od enega sveta na drugega. V zadnjem zvezku sklepov je objavljenih 2000 sklepov sprejetih v vseh treh svetih. Kratka vsebinska oznaka vsakega sklepa je objavljena na levi strani, enako kot na originalu. Uvodni tekst je objavljen tudi v angleščini in italijanščini. Izdajo zapisnikov sklepov dubrovniških svetov je N. Lonza opremila s tremi kazali: osebnim, krajevnim in stvarnim.

Z izdajo poslednjih dveh ohranjenih zvezkov zapisnikov dubrovniških svetov iz 14. stoletja, je ta serija dobila svoj zaključek. S tem je postala dostopna tistim raziskovalcem dubrovniške zgodovine 14. stoletja, ki nimajo možnosti za daljši čas bivanja v Dubrovniku, ki potrebujejo kontrolo za že izpisane tekste, ali pa študentom, ki si s pomočjo tiskanih tekstov pridobijo paleografsko veščino za obvladanje originalnih pisav kancelarjev. Brez dvoma je izdaja Sklepov dubrovniških svetov (1390–1302) še bolj odprla dubrovniški arhiv in ga približala raziskovalcem.

Ignacij Voje

Maximilian Weltin, **Das Land und sein Recht. Ausgewählte Beiträge zur Verfassungsgeschichte Österreichs im Mittelalter**. Hg. von Folker Reichert und Winfried Stelzer. Wien, München : R. Oldenbourg Verlag, 2006. 574 strani. (Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, Ergänzungsband ; 49)

Maximilian Weltin je ime, ki je poznano, ali pa bi vsaj moralo biti poznano vsem raziskovalcem zgodovine visokega in poznega srednjega veka na jv. cesarstva. S svojimi raziskavami je ta, pravkar upokojeni dolgoletni arhivar Spodnjeavstrijskega deželne arhiva in član Inštituta za avstrijske zgo-

⁴ V zbirki Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium, knj. X., XI–XII, XXVII–XXIX, Zagreb 1879–1897.

⁵ Odluke veća Dubrovačke Republike, I, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda SANU, III/15, Beograd 1951; Odluke veća Dubrovačke Republike, II, ZIJKS, III/21, Beograd 1964.

⁶ Liber viridis (1984) in Liber Croceus (1997) je izdala SANU v redakciji Branislava Nedeljkovića.

vinske raziskave, bistveno prispeval k novemu razumevanju razmerja med deželnim plemstvom in deželnim knezom ter s tem tudi k novemu razumevanju oblikovanja zgodovinskih dežel. Področje njegovega zanimanja je bila v prvi vrsti t. i. *Verfassungsgeschichte* mejne grofije in vojvodine Avstrije in s tem dežel Zgornje in Spodnje Avstrije in to odlikava tudi knjiga, ki jo kratko predstavljamo. V njej je zbranih devetnajst razprav, ki jih je avtor prvič objavil med letoma 1973 in 2003 v zelo različnih in deloma tudi težko dosegljivih publikacijah. Že zaradi tega jih je bilo smiselno ponatisniti na enem mestu. Poleg tega nam tako zbrane in kronološko nanizane razprave dobro dokumentirajo napredek raziskav, ki je bil dosežen z deli Maximiliana Weltina na področju avstrijske deželne zgodovine ter na področju metodološkega in teoretičnega pristopa k temi. Za tu ponatisnjene Weltinove razprave je značilen izrazit problemski pristop in pestrost obravnavanih vsebin, le zaključni prispevek ima značaj sinteze. Prevzet je iz knjige, ki je v okviru s strani Herwiga Wolframa izdane Avstrijske zgodovine obravnavala obdobje med 1122 in 1278 in katere glavni avtor je bil Heinz Dopsch, v njem pa je Weltin obravnaval oblikovanje dežele Avstrije. V njem je Weltin povzel rezultate svojih tridesetletnih raziskav in ponudil novo podobo deželnega razvoja Avstrije, tako da ga lahko beremo tudi kot povzetek knjige, ki jo predstavljamo.

Weltinovo raziskovalno delo se navezuje na raziskave Otta Brunnerja o ustavno-pravni zgodovini, ki so kulminirale v eni najbolj pomembnih in najbolj originalnih knjig na področju medievistike 20. stoletja, v delu *Land und Herrschaft* (1939, 5. izdaja je iz 1965, kateri pa so sledili še številni ponatisi). V njej je Brunner problematiziral in tematiziral vprašanja in pojme, ki presegajo avstrijske regionalne okvire ter postavil definicije, ki so pomembne za razumevanje visoko in poznosrednjeveške zgodovine tudi drugod, vključno z našim prostorom. Posebna pozornost in pomen je bila pri tem namenjena pojmu dežela, ki je bila definirana kot plemiška, po deželnem pravu živeča skupnost oseb (*Personenverband*), katere bistvo opredeljuje deželno pravo. Izhajajoč iz teh Brunnerjevih izhodišč in na podlagi lastnih raziskav, je Weltin prišel do nekoliko drugačnega zaključka, ki pravzaprav pomeni precizacijo Brunnerjevih kategorij. Po njegovem prepričanju je mogoče srednjeveška ustavno-pravna razmerja ustrezno predstaviti le s konsekventno uporabo osebnozgodovinskega pristopa. Posledično enači Weltin deželo s plemiško skupnostjo (*Der Adel ist das Land!*), ki je po njegovem kategorija, ki je nadrejena deželnemu pravu. To pa ima za nalogo, da regulira funkcioniranje posamezne plemiške skupnosti in nenehno interakcijo med njo in deželnim knezom, tako, da razume Weltin oblikovanje dežele kot konsenzualni in ne konfliktni proces med deželnim plemstvom in deželnim knezom. Plodnost in uporabnost takšnega pristopa zrcalijo prav razprave, objavljene v tej knjigi, čeprav je potrebno po drugi strani tudi dodati, da diskusija o teh vprašanjih očitno še zdaleč ni zaključena. Tako je npr. pred kratkim Weltinove formulacije precej rezervirano obravnaval Othmar Hagender (v zborniku, posvečenemu Josefu Riedmannu, ki ga prav tako predstavljamo v tem zvezku Zgodovinskega časopisa), ki je gotovo eden najboljših poznavalcev tako avstrijske deželne zgodovine kot tudi nasploh ustavno-pravne zgodovine.

Ne glede na to je knjiga Maximiliana Weltina, v kateri so zbrane njegove izbrane razprave o deželni zgodovini (Avstrije), koristno in potrebno branje za vsakogar, ki ga zanimajo ustavno-pravna vprašanja visokega srednjega veka, problematika oblikovanja dežel ali pa funkcioniranje plemiških skupnosti. Nenazadnje je prebiranje te knjige zelo koristno tudi za vse, ki se ukvarjamo s slovenskim srednjim vekom. To velja tako v vsebinskem oziru, saj so npr. nekatera vprašanja, ki jih je Weltin reševal v okviru avstrijske zgodovine še kako pomembna tudi za nas (npr. vzrok, čas nastanka in tendence »Deželne knjige Avstrije in Štajerske« – *Landbuch von Österreich und Steier*), kjer se omenjajo tudi začetki Maribora, ali pa oblast Otokarja II. Přemysla v Avstriji, kar je pomembno tudi za razumevanje njegove oblasti na Štajerskem in s tem tudi pri nas), še bolj pa v metodološkem oziru, saj je njegova tovrstna spoznanja možno s pridom recipirati tudi pri preučevanju slovenskega srednjega veka, ki je po svoji zgodovini tako ali tako neločljivo povezan z avstrijskim. Obžalujemo le lahko, da nima knjiga nobenega registra, kar bi njeno uporabo bistveno olajšalo in jo naredilo bolj prijazno.

Peter Štih